

Ochrana přírody v Mongolsku

Mongolové byli od pradávna spjati s přírodou, proto si po generace předávali ochranný vztah k půdě, fauně, floře i ke svému přírodnímu bohatství. Není divu, že pravděpodobně první přírodní rezervaci zřízenou zákonem nejen v Mongolsku, ale i ve světě, byly hory Bogd-uul (Boží hory v okolí současného Ulánbátaru). Tento zákon byl vydán r. 1041 chánem ajmaku Cherejd Vanem. Byla v něm stanovena nejen odpovědnost za lov v této rezervaci, ale i zakotvena právní ochrana půdy, lesů i využití přírodního bohatství.

V jednom z nejstarších pramenů mongolského práva - „Ich zasag chul“ (Zákoně velké vlády) je řada odstavců vztahujících se k lovu. Např. stanoví, že poruší-li lovec při lovu zákonná pravidla, bude přísně potrestán. Nebo ten, kdo znesvěť vodu, a to se týkalo nejen pramenů, ale i znečištění říček a řek po celém jejich toku, má být potrestán smrtí. Bylo dále stanoveno, že lov se může uskutečňovat jen 1-2-krát ročně, mimo dobu narození mláďat aj. Mongolové chránili prameny a nedovolovali kácet stromy v jejich blízkosti. Rovněž v „Tajné kronice Mongolů“ z r. 1240 je řada pasáží zabývajících se zvěří, ptáky a rybami.

Těž svědectví dávných cestovatelů Plano Karpina a Banzaryna Dorže dokládají úctu Mongolů k ohni, dále práv-

ní ustanovení, která zakazovala zabíjet zvěř kopím aj. odrážejí dávné tradice Mongolů a jejich vztah k přírodě. Italský kupec Marko Polo, který sloužil na dvoře mongolského chána 24 let, dobře znal zákony mongolského státu a projevil zejména zvláštní zájem o zákony k ochraně přírody. Díky jemu se Evropa poprvé dověděla o zákonech, které chránily faunu, neboť k lovu bylo zapotřebí zvláštní povolení. Zákony velkého chána se zabývaly též ozdravením vzduchu i zlepšením vzhledu krajiny. Existoval např. zákon, který stanovil, že podél hlavních cest se mají vysazovat stromy ve vzdálenosti dvou kroků od sebe, aby poskytovaly stín v letních parnách a v zimě pak, když cesty byly zaváty sněhem, umožňovaly karavanám najít správnou cestu.

Rovněž zákonodárství juanské říše se zabývalo právní ochranou přírody, flory a fauny Mongolska proti nepříznivému vlivu člověka. Po pádu této říše nastal další rozvoj mongolského práva. Např. v druhé polovině 16. století a v první polovině 17. století existovala řada zákonů, zesilujících ochranu přírody, např. § 58 stanovil, že kdo uvidí člověka, který založil požár, může mu zabavit koně, v jiném paragrafu stojí, že tomu, kdo znečistí vodu, je zabaven kůň i kráva aj. V zákoně z r. 1620 je řada ustanovení zabývajících se pra-

vidly lovu zvěře, což od pradávna bylo stálým zaměstnáním Mongolů. Např. lov na jaře byl zakázán, v létě se povoloval jen 2-3 lovcům najednou atd.

Kláštéry, kterých do represí v 30. letech bylo na území Mongolska celkem 764, měly rovněž velký význam a podíl v ochraně přírody. Mongolové se řídili učením Budhy „vše na světě je ve vzájemné vazbě a má svůj řád. Není nic přebytečného.“

V chalchaské sbírce zákonů z r. 1709, která s určitými úpravami platila až do revoluce r. 1921, je patrně další zdokonalení pravidel o ochraně přírody. Rezervacemi bylo tehdy vyhlášeno už 14 oblastí Mongolska. Jednou z největších na světě je poušť Gobi, která byla vyhlášena chráněnou oblastí r. 1975 na ploše 5,3 mil. ha.

Mongolská společnost si pod tvrdou realitou současných těžkostí začíná uvědomovat, že technický pokrok a industrializace země i „pokoření“ přírody nepřinesly jen záchranu, ale naopak, narušení překrásné přírody. V posledních 50 letech byla řada pramenů, jezer i řek znečištěna průmyslovou činností, milióny ha lesů byly vykáceny, zesílila vodní a větrná eroze obdělávané půdy, došlo k snížení hladiny vody v řekách i jezerech a pokračuje jejich vysušování, kolem měst a sídlišť se kupí hory odpadů a pod. Mongolové i vládní orgány si uvědomily, že se musí tomu všemu učinit rázný konec a je nezbytné vrátit se ke svým starodávným tradicím, pokud není ještě pozdě. Slouží k tomu i národní ekologický program Mongolska. Vláda např. zakázala využití chubsugulských ložisek fosfátů, jejichž zásoby patří k největším v Asii, aby nedošlo k znečištění zásob pitných vod chubsugulského jezera. Byl rovněž ukončen provoz závodu na březích jezera.

Vzhledem k přísným zákonům, ale i pozornému vztahu Mongolů ke svému okolnímu prostředí, bude i do budoucna v Mongolsku zachována překrásná panenská příroda, kterou se může pochlubit už jen málokterý stát na naší planetě.

Mojmír Krauter

